

Eduskunta lakivaliokunta

Valtion koulukodin lausunto koskien HE 149/2025 vp laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Valtion koulukodit keskittyy lausunnossaan erityisesti hallituksen esityksen kohtiin, jotka koskevat kuntouttavaa suljettua laitospalvelua ja vankilan perheosastoa.

Valtion koulukodit pitää tärkeänä ja välttämättömänä uudenmuotoisen kuntouttavan suljetun laitospalvelun mahdollistavaa lainsäädäntöä. On ollut jo pitkään selvää, että nykyisen kaltaisin lastensuojelun palveluin ja keinoin ei pystytä vastaamaan joidenkin lasten erittäin vaikeisiin tilanteisiin, joissa lasten elämää, kasvua ja kehitystä uhkaa lapsen vakava-asteinen rikollinen käytös.

Nykyisellään lainsäädäntö on riittämätön kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien lasten turvaamiseksi. On nähtävissä selkeä tarve lasten pidemmille sijoitusjaksolle suljetummassa olosuhteissa lasten riittävän turvallisuuden ja kuntoutumisen turvaamiseksi.

Valtion koulukodit on viime vuosina tuottanut suurimman osan erityisen huolenpidon jaksoista, joita Suomessa on toteutunut. Valtion koulukodin tilastojen mukaan noin 40 prosenttia lapsista, jotka sosiaalityöntekijä sijoittaa erityisen huolenpidon jaksolle tulee sinne toista tai useammatta kertaa. Kuluvan vuoden keväällä Valtion koulukodissa tehtiin päätös pienentää erityisen huolenpidon asuinyksiköissä yhtä aikaa niihin sijoitettavien lasten määrää pääsääntöisesti aiemmasta neljästä kolmeen. Syynä tälle pienennykselle oli ensisijaisesti lasten ja työntekijöiden turvallisuus.

Hyvinvointialueet tekevät erityisen haasteellisia sijoituksia Valtion koulukodin sekä vaativan tason asuinyksiköihin että erityisen huolenpidon asuinyksiköihin säännöllisesti. Erityisen haasteellisissa sijoituksissa lapsen sijoitukseen liittyy huomattavia yksilökohtaisia räätälöintejä lapsen äärimmäisen haastavan tai jopa

vaarallisen aiemman käytöksen perusteella. Näissä tilanteissa samaan asuinyksikköön sijoitettavien muiden lasten määrää rajoitetaan normaalista. Tähän joudutaan toistuvasti, vaikka Valtion koulukodin asuinyksiköt ovat jo lähtökohtaisesti hyvin pieniä 3-4 lapselle tarkoitettuja. Yksilölliset räätälöidyt sijoitusratkaisut tarkoittavat osan lasten kohdalla myös sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa yhteisesti sovittua ostopalveluna hankittavaa vartijapalvelua. Tällaisissa yksilöllisesti suunnitelluissa sijoituksissa lapsen hoitovuorokausihinta on jo nyt noin 2000 euroa.

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun osalta Valtion koulukodit on huolissaan ehdotetun säätelyn osalta lasten tasalaatuisesta ohjautumisesta palveluun. Miten sijoituksissa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun saadaan käytettyä valtakunnallisesti yhdenmukaisia kriteerejä, kun lopullinen päätöksenteko on yksittäisellä hyvinvointialueella. Sosiaalityöntekijöiden kokemus ja osaaminen ja työhön käytettävät voimavarat vaihtelevat asiakasprosessin johtamisessa. Se näkyy jo nyt laitokseen sijoitettujen lasten asioiden hoidossa. Kun kyseessä olisi perusoikeuksiin laajasti puuttuvasta päätöksestä, saattaa päätöksenteon eritasoisuus johtaa ei hyväksyttävissä oleviin eroihin lasten kohdalla. Hajanaisella päätöksenteolla voi olla vaikutuksensa myös yhteiskunnallisesti. Kuntouttava suljettu laitospalvelu ollaan säätämässä, koska joidenkin lasten vakavaan väkivaltaan ja rikollisuuteen ei pystytä nykyisillä lastensuojelun keinoilla puuttumaan riittävästi. Mikäli yksittäinen sosiaalityöntekijä ei omaa riittävää osaamista, kokemusta tai voimavaroja arvioida sijoitusta kuntouttavan suljetun laitospalvelun piiriin sitä tarvitsevaa lasta eikä saa tukea päätöksenteolle hyvinvointialueelta, voi olla että uudesta palvelusta ei saada sitä hyötyä, mitä siltä toivotaan. Uuden palvelun tehokas ja oikeasuhtainen käyttö tulisi varmistaa rakenteellisin toimin.

Valtion koulukodin kokemuksen mukaan on viitteitä, että joskus lapsen sijaishuoltopaikan valinnassa on vaikutusta myös hyvinvointialueen taloudellisella tilanteella ja kunkin sijaishuoltopaikan palvelun hinnalla. Kuntouttavan suljetun laitospalvelun kustannukset on arvioitu lainvalmistelussa olevan noin kaksinkertaiset nykyiseen EHO-palveluun verrattuna. Valtion koulukodin vuorokausihinta EHO-palvelussa nykyisin on 990 euroa/ vuorokausi sekä noin 200 euroa/koulupäivä eli lähes 1200 euroa. Vuoden 2026 osalle Valtion koulukodit joutuu nostamaan palveluiden hintoja kohonneen kustannusrakenteen vuoksi.

Ehdotettu laki velvoittaisi Valtion koulukodit (tulevaisuudessa Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen koulun) tuottamaan kuntouttavaa suljettua laitospalvelua. Lain valmisteluteksteissä esitetään arvio, että yhteen nykyiseen

koulukotiyksikköön perustettavaan kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun voitaisiin sijoittaa 20-25 lasta. Määrä vastaa koulukotien nykytilaa.

Valtion koulukodit pitää täysin selvänä, että uuteen kuntouttavaan suljettuun laitospalvelua tarjoavaan yksikköön ei voi sijoittaa turvallisesti 10-15 lasta enempää. Yksikön pieni koko, toiminnan henkilöstöä isosti sitova laatuvaatimus sekä turvallisuus aiheuttavat isot kustannukset, jos ne katetaan hoitovuorokausihinnoilla. Lainvalmistelussa arvioitu 2000 euroa/vuorokausi tuskin tulee riittämään. Kuntouttavan suljetun laitospalvelun kehittämiseen osoitettu 2,5 miljoonan euron vuosittainen (ensimmäiset 3 vuotta) määräraha kattaa lähinnä toiminnan aloittamiseen liittyviä henkilöstön koulutus- ja tilojen korjausrakentamisesta aiheutuvia kuluja. Määräaikainen kehittämisrahoitus ei kata toiminnasta aiheutuvia varsinaisia kustannuksia. Valtion koulukodit näkee, että kuntouttava suljettu laitospalvelu soveltuu hyvin huonosti myytäväksi palveluksi ja esittää vahvasti näkemyksensä, että lastensuojelun uusi kuntouttava suljettu laitospalvelu tulisi rahoittaa suoraan osoittamalla valtion talousarviossa siihen tarkoitettu toimintamääräraha Valtion koulukodille (Valtion lastensuojelulaitokselle).

Arviomme mukaan yhden kuntouttavan suljetun laitospalveluyksikön vuosibudjetti olisi 10-12 miljoonaa euroa. Kun kuntouttava suljettu laitospalvelu rahoitettaisiin keskitetysti valtion budjetista ja lisäksi lasten ohjautumista tarkkailtaisiin tai valvottaisiin sovittavalla tavalla keskitetysti, voitaisiin olla suunniteltua mallia paremmin varmoja, että kuntouttavaa suljettua palvelua käytettäisiin juuri niiden lasten kohdalla, joille se olisi tarkoituksenmukaisinta.

Valtion koulukodit näkee, että kuntouttava suljettu laitospalvelu edellyttää turvallisuusasioihin perehtynyttä osaavaa henkilökuntaa. Hallituksen esityksestä puuttuu säätely aiheesta. Valtion koulukodin näkemys on, että epätasalaatuisten ostopalveluvartioiden sijaan olisi lapsen edun mukaista käyttää asianmukaisesti koulutettua virkahenkilökuntaa turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä. Heidän koulutukseensa ja lasten kohtaamistaitoihinsa pystyisi nykyistä paremmin vastaamaan vaihtelevien ostopalveluvartioiden sijaan. Valtion koulukodit ei toivo kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun vartijoita, ei ostopalveluna eikä virkahenkilökuntana, vaan turvallisuusasioihin perehtynyttä henkilöstöä, joiden toimivalta olisi laissa säädeltä.

Vankilan perheosaston tarjoama lastensuojelullinen palvelu on erinomainen ennaltaehkäisevä palvelu. On tärkeää, että sitä koskeva lainsäädäntö vastaa nykytoimintaa. On hyvä, että ehdotettu lainsäädäntö selkiyttää vankilan perheosaston työntekijöiden ja Rikosseuraamuslaitoksen virkahenkilöiden välistä tiedonvaihtoa. Valtion koulukodit toivoo, että ehdotettu sääntely turvaa vankilan perheosastopalvelun jatkoon.

Kaisa Tammi, Valtion lastensuojeluyksiköiden johtaja

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 4 pages before this page
Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende